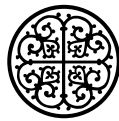

МИСИЈА БИБЛИОТЕКЕ
У ОБРАЗОВАЊУ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ“
КРАЉЕВО

2024.

МИСИЈА БИБЛИОТЕКЕ У ОБРАЗОВАЊУ

Зборник радова

Уредник
КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

ЖИЧКИ САБОР БИБЛИОТЕКАРА 2024
Краљево 7, 8. и 9. октобар 2024.

Организатор
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ КРАЉЕВО

Програмски одбор
ДОБРИЛА БЕГЕНИШИЋ
ГОРАН ТРАИЛОВИЋ
КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

НАДИЦА М. СТОЈАНОВИЋ

Народна библиотека „Радоје Домановић“, Лесковац
nadic80@yahoo.com

ДРАГАНА Б. МАРИНКОВИЋ

Народна библиотека „Радоје Домановић“, Лесковац
draganamarinkovic68@gmail.com

УДК 027.52:021.4(497.11)

ЛЕСКОВАЧКА БАЈКАОНИЦА

САЖЕТАК | У раду се говори о значају неформалног образовања и примени литературе за децу и младе која се не налази у наставном плану и програму основног образовања и васпитања. Приказана је улога обраде народних бајки света у контексту неформалног образовања. Описан је реализовани програм за децу и младе „Са бајкама око света“ Народне библиотеке „Радоје Домановић“ у Лесковцу, у оквиру кога су одржане истоимене радионице. Приказан је поступак вођења радионица на којима су, у уводном делу путем PowerPoint презентације које се могу наћи на Јутјуб каналу Библиотеке, представљене земље: Италија, Турска, Египат, Грчка, Јапан и Русија. Објашњен је начин обраде народних бајки у наведеним земљама. Приложена је и писана припрема за обраду италијанске народне бајке „Тупавко“. У раду су дати предлози за допуну овог програма и његову даљу примену у раду Библиотеке са децом и младима.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | образовање, неформално образовање, информално образовање, бајке света, програм за децу, писана припрема за обраду народне бајке

УВОД

Образовање је темељ развоја сваког успешног друштва. „Најшире схваћено, образовање обухвата све поступке који доприносе стицању искуства и његовог уобличавања у сазнање, које служи оформљивању личности.“¹ Образовање чини

¹ Моја педагогија, „Образовање“, WordPress, преузето 10. 7. 2024, доступно на: <https://mojapedagogija.wordpress.com/2011/11/21/obrazovanje/>.

сегмент васпитног процеса у оквиру кога се стичу и усвајају знања и вештине до којих је човечанство током свог развоја дошло. „Систем образовања и васпитања обухвата предшколско васпитање и образовање, основно и средње образовање и васпитање и образовање одраслих.”²

Може се рећи да је „квалитетно образовање основа за формирање особа способних да се носе са изазовима света у којем живимо;”³ процес којим се код ученика развија критичко мишљење и креативност, доприноси развоју моралних и етичких вредности и доприноси емоционалном и социјалном сазревању. Оно почива на инклузивности и укључивању свих без обзира на њихове различите могућности и способности. Огледа се у способности ученика да се суоче са изазовима, буду иновативни и на позитиван начин доприносе друштву у којем живе.

Постоје формално, неформално и информално образовање. „Формално образовање подразумева знање стечено у структурисано-образованим системима – предшколске, основношколске, средњошколске установе и установе вишег и високог образовања.”⁴ Формално образовање прописано је Законом о основама система образовања и васпитања и након стицања одговарајућег знања добија се диплома. „Под термином ‘неформално образовање’ најчешће се мисли на различите врсте практичног усвајања знања током неодређених временских периода.”⁵ Неформално образовање се односи на тежњу особе да усвоји нова знања и овлада новим вештинама у складу са својим потребама и интересовањима. „Информално образовање – термин којим се подразумева учење из свакодневног живота, комбинација живота и учења; сматра се доживотним процесом у којем сваки појединац стиче ставове, вредности, вештине и знања из свакодневних искустава и васпитно-образовних утицаја из своје околине. То је,

² „Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja”, *Službeni glasnik RS* broj 88 (2017), 27 (2018) – dr. zakon, 10 (2019), 27 (2018) – dr. zakon, 6 (2020), 129 (2021) i 92 (2023), preuzeto 10. 7. 2024, dostupno na:

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html.

³ Институт за модерно образовање, „Шта је квалитетно образовање”, Institute for Contemporary, преузето 13. 7. 2024, доступно на: <https://www.institut.edu.rs/sta-je-kvalitetno-obrazovanje/>.

⁴ The Media Education Centre is in the Consultative Status with UN ECOSOC, „Šta je formalno, neformalno i informalno obrazovanje?”, Media Education Centre, преузето 10. 7. 2024, доступно на: https://www.mediaeducationcentre.eu/eng/?page_id=3856.

⁵ Škola za profitabilnu IT karijeru, „Neformalno obrazovanje i formalno obrazovanje: sličnosti i razlike, prednosti i mane”, ITAcademy, преузето 10. 7. 2024, доступно на: <https://www.it-akademija.com/neformalno-obrazovanje>.

како се у народу каже 'школа живота.'⁶

Учење је процес стицања нових знања и вештина или надоградње већ постојећих сазнања. Тежња за учењем и образовањем доводи до промене појединца под утицајем средине. „Школе и библиотеке су, с једне стране, препознавале експлозију информација и напредовање технологије која треба да омогући да се њима овлада, а с друге стране су међусобно и код својих чланова развијале конкуренцију, отварајући простор да се њима овлада, а с друге стране су међусобно и код својих чланова развијале комуникацију, отварајући простор да се у друштву препознају не више као чувари књига и информација, већ као тзв. менаџери знања.”⁷ Библиотеке имају своју мисију, а то је: „повезивање људи са светом идеја и маште, подршку њиховом радном, образовном, професионалном и персоналном напредовању.”⁸ Главни задатак активности које се реализују у сарадњи са библиотекама је тај да се допринесе развијању културе читања код ученика и њиховој мотивацији за коришћење библиотечког фонда.

ПРОГРАМИ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

Библиотекар кроз рад са децом и младима ствара слику о њиховој читалачкој навици и у складу са тим приступа одређеним методама како би их подстакao за књигу и читање. „Јавне библиотеке имају посебну одговорност у пружању подршке процесу учења читања, и у промовисању књига и осталих медија за децу.”⁹

Важну улогу у подстицању на читање „имају и одређене врсте мотивације, као што су искуствена, доживљајна, фантазијска, асоцијативна, емпатичка и хумористичка.”¹⁰ Значајно је и развијање емпатије и поистовећивање са ликовима, затим приступање и емоционални став ученика након што су усвојили одређено дело.

⁶ The Media Education Centre is in the Consultative Status with UN ECOSOC, „Šta je formalno, neformalno i informalno obrazovanje?“, Media Education Centre, preuzeto 10. 7. 2024, dostupno na: https://www.mediaeducationcentre.eu/eng/?page_id=3856.

⁷ Александра Вранеш и др., *Школа и библиотека* (Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2013), 7.

⁸ *Истио*, 15.

⁹ IFLA International Federation of Library Associations and Institutions, „ИФЛА смернице за библиотечке услуге за децу од 0 до 18 година“, IFLA, преузето 10. 7. 2024, dostupno na: https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/248/1/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-sr.pdf.

¹⁰ Александра Вранеш и др., *Школа и библиотека*, 103.

У Народној библиотеци „Радоје Домановић“ у Лесковцу спроводе се програми за децу и младе на различите теме. Реализују се књижевни сусрети са писцима, музички концерти, изложбе, литерарне, ликовне и мејкерспејс радионице. Током 2018. године Библиотека је организовала циклус бесплатних летњих и зимских радионица за децу и младе: „Са бајкама око света“, „Путујућа библиотека од А до Ш“, „Зашто је важно читати књиге?“, „Чувари смисла! Ослушни, чућеш. И знаћеш“, „Слатке књиге“, „Лесковачки воз“, „Кобисијанчићи“, као и радионице намењене ученицима са сметњама у развоју који похађају Школу за основно и средње образовање „11. октобар“. У 2018. години реализовано је 50 радионица за децу узраста од 5 до 15 година, које су обухватиле едукацију 710 предшколаца и основаца.¹¹ Радионице су реализоване и у стационираним огранцима Библиотеке.

ЦИКЛУС РАДИОНИЦА „СА БАЈКАМА ОКО СВЕТА“

Бајке су део културног наслеђа и погодне су за развој критичког мишљења и креативности, као и изградњу моралних вредности код деце и младих. „Данас готово да и нема размимоилажења у одређивању онога што чини природу, карактер, порекло, као и структуру, мотиве и функције фолклорне бајке. Било да је, по неким теоријама, настала као израз колективно несвесног или да је, по другом, проистекла из митова и усмене традиције, бајка представља жанр који се у свим културама јавља са великим степеном правилности у тематско-мотивском и обликовном смислу.“¹²

Године 2018. у Библиотеци је одржан програм за децу и младе „Са бајкама око света“, са циљем да се ученици упознају са народним бајкама света. У оквиру програма реализоване су радионице које су подразумевале презентацију државе чија се бајка обрађивала (Италија, Турска, Египат, Грчка, Јапан и Русија), кроз занимљивости и анегдоте, као и читање и обрада одабраних народних бајки из тих држава. Циљеви радионица били су: мотивисање деце за читање, обрада тема уз примену различитих облика и метода рада, развијање сарадничких односа у раду, развијање знања и вештина, мишљења, способности запажања и процењивања. Радионице су биле намењене ученицима од трећег до петог разреда основних школа. Одржано је петнаест радионица у којима је учествовало

¹¹ Извештај о раду и финансијски извештај за 2018. годину Народне библиотеке „Радоје Домановић“ у Лесковцу, бр. 171. датум 27. 2. 2019. године.

¹² Зорана З. Опачић, *Поезија бајке Гроздане Олујић* (Београд: Учитељски факултет Универзитета у Београду, 2011), 9.

58 ученика из четири основне школе у Лесковцу - ОШ „Јосиф Костић”, ОШ „Светозар Марковић”, ОШ „Васа Пелагић” и ОШ „Вук Караџић”.

Направљен је избор народних бајки света које су и обрађене. Обрађене су: италијанска бајка „Тупавко”; грчка бајка „Дангуба”; турска бајка „Најмлађи, али најпааметнији”; јапанска бајка „Добар и похлепан”; египатска бајка „Бродоломник” и руска бајка „Кашчеј бесмртни”. Народне бајке наведених земаља не налазе се у школском програму основних школа и не обрађују се на часовима српског језика и књижевности и то је био један од главних критеријума приликом избора бајки. Обрада народних бајки састојала се од унапред припремљеног материјала. За сваку од радионица израђена је PowerPoint презентација, која се може наћи на Јутјуб каналу Библиотеке.¹³

Ток радионице: приказивање PowerPoint презентације која садржи основне карактеристике одређене земље, уз слушање њене химне; представљање знаменитости и грађевина по којима је земља позната; разговор о држави, њеној застави, територији коју земља обухвата, земљама са којима се граничи, површини земље, броју становника, језицима којима се становништво служи, као и о нацијама које у њој живе.

Након презентације, вођен је разговор о историјату, туризму, најзанимљивијим местима у земљи, као и уметницима те земље. Ученицима су постављана питања о њиховим искуствима везаним за ту државу. Читане су анегдоте и занимљивости из књига „Анегдоте о великим музичарима” приређивача Александра Гаталице и „Анегдоте о великим научницима” приређивача Томислава Сенћанског, а ученици су имали и прилику да науче и по неколико речи на језику одређене државе. Уследило је изражајно читање и обрада народне бајке.

Завршни део радионице састојао се од „Игре питања и одговора”. Ученици су добијали папире на којима су писали по једно своје питање о држави или обрађеној народној бајци. Папирићи су стављани у кутију, а они су случајним одабиром извлачили папирић и давали одговор.

Након реализације циклуса радионица и обрађених шест народних бајки наведених земаља реализован је „Квиз знања” на којем су учествовала по два ученика из сваке школе, док су остали ученици били део публике и навијали за

¹³ PowerPoint презентације „Са бајкама око света” могу се погледати на Јутјуб каналу Библиотеке, на линковима: https://www.youtube.com/watch?v=QGLM_KzDzL0 (Италија); <https://www.youtube.com/watch?v=tqz7gTuwyuM> (Грчка); <https://www.youtube.com/watch?v=RkxUfpHsztM> (Египат); https://www.youtube.com/watch?v=G_iBFGfsTcs (Турска); <https://www.youtube.com/watch?v=jMCDWdXrg4s> (Јапан); <https://www.youtube.com/watch?v=6ftoe9T7CYI> (Русија). Преузето 22. 7. 2024.

такмичаре и тако и сами утврдили усвојено знање. Квиз се састојао из четири сегмента и сваки од њих садржао је питања у вези са државама које су обрађиване. Први сегмент звао се „Покажи да знаш“, други је садржао питања чији је одговор био са ДА или НЕ, трећи сегмент „Где ја стадох ти продужи“ чиниле су реченице које су деца требала да допуне, док је четврти сегмент била игра асоцијација.

ПРИМЕР ПИСАНЕ ПРИПРЕМЕ ЗА ОБРАДУ ИТАЛИЈАНСКЕ НАРОДНЕ БАЈКЕ „ТУПАВКО“

Циљеви и задаци:

Образовни циљеви и задаци: упознавање ученика са народном бајком; разумевање прочитаног; упоређивање ликова из бајке и њиховог понашања; анализа ситуација и речи; уочавање односа између добра и зла; истицање порука бајке; подстицање ученика на вербално изражавање о доживљеном; „Учити и објаснити садејство стваралачке фантазије и животне истинитости у бајци. Истаћи низ фантастичних мотива и објаснити њихову условљеност и уметничку улогу. Открити у тексту што више слика и појединости у којима је одражен народни живот. Детаљно проучити главни лик, а посебно се задржати на његовим племенитим побудама и психолошком испољавању.“¹⁴

Васпитни циљеви и задаци: развијање осећаја за правду и осећаја за изношење критичког става и мишљења о бајци, ликовима и њиховим поступцима; подстицање ученика на запажање важних детаља у бајци; „Настојати да ученици доживе и схвате народну бајку као приповетку високе уметничке вредности и подстицати их да у њој открију што више порука.“¹⁵

Функционални (практични) циљеви и задаци: развијање интересовања ученика за читање народних бајки света; развијање способности разумевања ликова из народне бајке; оспособљавање ученика за схватање поступака људи у различитим околностима; подстицање ученика на изражавање након самосталног читања бајке; „Развијати код ученика интересовање и љубав за народно стваралаштво и оспособљавати их да активно и успешно учествују у интерпретирању књижевних дела.“¹⁶

¹⁴ Николић, Милија, *Методика наставе српскохрватској језика и књижевности* (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства Београд, 1988), 376.

¹⁵ *Исто*, 376.

¹⁶ *Исто*, 376.

Методе рада: дијалoшкa, демонстрaтивнa, текстурaлнa, методa хеуристичкoг рaзгoвoрa, објaшњaвaњa, излaгaњa, дискусијa, учeњe путeм oткривaњa, методa активнoг учeњa и аналитичкo-синтетички метод.

Облицe рaдa: фронтaлни, индивидуaлни и групни рaд.

Средствa и помaгaлa: пројектор, видеo-бим, компјутер, књигa „Бaјкe свeтa” и кутијa.

Активнoсти ученикa: стварaлaчки рaд путeм истрaживaчкoг поступкa, аналитичкoг зирaњe, истрaживaњe и закључивaњe.

Структурa oбрaдe бaјкe

Припремни и мотивациoни садржaj:

Рaди увoђeњa ученикa у oбрaду нaрoднe итaлијaнскe бaјкe „Тупaвкo” пoстaвљajу сe питaњa „Штa су бaјкe?” и „Кaкo су нaстaлe нaрoднe бaјкe?”. Следи изрaжajнo читaњe итaлијaнскe нaрoднe бaјкe „Тупaвкo”, a нaкoн тoгa прaви сe психoлoшкa пaузa рaди сређивaњa утисaкa код ученикa. Вoди сe рaзгoвoр o прочитaнoм и пoстaвљajу слeдeћa питaњa: „Кaкaв је биo син јeднoг бoгaтoг чoвeкa?”, „Гдe је пoслaо синa?”, „Зaштo је пoслaо синa у свeт?”, „Кaкo су сe звaли пријaтeљи нa кoјe је нaилaзиo Тупaвкo и кoјe вeштинe су пoсeдoвaли?”, „У кoји грaд су стигли пријaтeљи и Тупaвкo?”, „Кaквy ћeркy је имaо крaљ oвoгa грaдa?”, „Штa је крaљ oбeћaо oнoмe кo пoбeди њeгoвy ћeркy?”, „Дa ли је Тупaвкo дoшaо нa трку?”, „Кaкo су хтeли крaљ и принцeзa дa прeвaрe Тупaвкa?”, „Штa је Тупaвкo урадиo?”, „Дa ли је крaљ хтeо дa одржи oбeћaњe?”, „Штa је крaљ прeдлoжиo кaкo зaмeну зa принцeзy?”, „Кoгa је Тупaвкo пoслaо пo блaгo?”, „Штa је нaучиo Тупaвкo из oвe пустoлoвинe?”, „Штa јoш мoжeмo дa закључимo из oвe бaјкe?”, „Дa ли сe исплaти бити прeвaрaнт?” и „Дa ли трeбa пoтцeњивaти људe?”. Ученици извлaчe слeдeћe пoукe: „Удружeним снагaмa мoжe сe мнoгo нaучити.“; „Не трeбa пoтцeњивaти људe.“; „Прeвaрa сe нe исплaти.“; „Oбeћaњa мoрaју дa сe одржe.”

ЗАКЉУЧАК

Неформaлно oбрaзoвaњe, кoјe сe oдвигa у библiotекe, пружa флeксибилнији приступ учeњу oд формaлног. Тaквим приступoм oмoгућaвa сe активнo учeшћe у сaмoм прoцeсу учeњa. Приликoм oбрaдe и aнaлизe нaрoдних бaјки пoдстичe сe креaтивнoст и мaштa, рaзвијa eмпaтијa, a дeцa и млaди су у прилици дa сe упoзнajу сa рaзличитим културaмa и вреднoстимa других нaрoдa.

Програм „Са бајкама око света“ може се обогатити и проширити тако што би народне бајке могле да се драматизују и изведу као позоришне представе. Такође, могуће је уз примену савремене технологије снимити извођење драматизованих бајки и презентовати их у виду видео-записа. Неке од идеја које би могле да се реализују су: расписивање литерарног конкурса на тему омиљене народне бајке света; оснивање књижевних секција у циљу развијања критичког мишљења и културе дијалога, као и приређивање изложби књига народних бајки света.

Може се закључити да су библиотеке центри неформалног образовања у местима у којима се налазе и да се кроз сарадњу библиотеке са школама доприноси њиховој бољој повезаности, омогућавајући на тај начин деци и младима да прошире своја постојећа знања и вештине и усвоје нова. Организовањем оваквих и сличних активности, које се тичу обраде народних бајки, библиотеке и доприносе очувању културне баштине и идентитета свог народа.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

1. Вранеш, Александра, Љиљана Марковић, Љиљана Бајић и Стана Смиљковић. *Школа и библиотека*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2013.
2. „Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja“. *Službeni glasnik RS* broj 88 (2017), 27 (2018) – dr. zakon, 10 (2019), 27 (2018) – dr. zakon, 6 (2020), 129 (2021) i 92 (2023). Preuzeto 10. 7. 2024. Dostupno na:
https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.html.
3. Извештај о раду и финансијски извештај за 2018. годину Народне библиотеке „Радоје Домановић“ у Лесковцу, бр. 171. датум 27. 2. 2019. године.
4. Институт за модерно образовање. „Шта је квалитетно образовање“. Institute for Contemporary. Preuzeto 13. 7. 2024. Dostupno na: <https://www.institut.edu.rs/sta-je-kvalitetno-obrazovanje/>.
5. IFLA International Federation of Library Associations and Institutions, „ИФЛА смернице за библиотечке услуге за децу од 0 до 18 година“. IFLA. Preuzeto 10. 7. 2024. Dostupno na: https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/248/1/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-sr.pdf.
6. Моја педагогија. „Образовање“. WordPress. Preuzeto 10. 7. 2024. Dostupno na:
<https://mojapedagogija.wordpress.com/2011/11/21/obrazovanje/>.
7. Николић, Милија. *Методика наставе српскохрватској језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства Београд, 1988.
8. Опачић, Зорана З. *Поезија бајке Грозгане Олујић*. Београд: Учитељски факултет Универзитета у Београду, 2011.
9. Škola za profitabilnu IT karijeru. „Неформално образовање и формално образовање: сличности и разлике, предности и мане“. ITAcademy. Preuzeto 10. 7. 2024. Dostupno na: <https://www.it-akademija.com/neformalno-obrazovanje>.

NADICA M. STOJANOVIĆ
nadic80@yahoo.com
DRAGANA B. MARINKOVIĆ
draganamarinkovic68@gmail.com
Public Library "Radoje Domanović", Leskovac

THE LESKOVAC FAIRYTALE ROOM

SUMMARY | This paper deals with the importance of informal education and the usage of children's and youth literature that is not part of the official elementary education curriculum. We demonstrate the role of addressing folk fairytales from around the world in the context of informal education. We also describe a program for children and youth called "With Fairy Tales Around the World" which was realized by the public library "Radoje Domanović" in Leskovac as part of which the workshops with the same name were held. We demonstrate the methodology of leading the workshops during which the following countries were presented in the introductory part using a PowerPoint presentation that can be found on the library's YouTube channel: Italy, Turkey, Egypt, Greece, Japan, and Russia. We explain how the fairytales are addressed in each of the mentioned countries. We also attach a written preparation for addressing the Italian folk tale "Dummy". Lastly, the paper provides suggestions on how to supplement the program and further implement it in the work of the library with children and youth.

KEY WORDS | education, informal education, fairytales of the world, children's program, a written preparation for addressing a fairytale

НАДИЦА М. СТОЙАНОВИЧ

nadic80@yahoo.com

ДРАГАНА Б. МАРИНКОВИЧ

draganamarinkovic68@gmail.com

Народная библиотека имени Радоя Домановича, г. Лесковац

В НЕКОТОРОМ ЦАРСТВЕ, В НЕКОТОРОМ ГОСУДАРСТВЕ,
В ГОРОДЕ ЛЕСКОВАЦ

РЕЗЮМЕ | В работе рассматривается значение неформального образования и применение детской и юношеской литературы, которая не входит в программу начального образования и воспитания. Указано на значение обработки народных сказок мира в контексте неформального образования. Описана детская и юношеская программа «Со сказками вокруг земного шара», реализованная в Народной библиотеке имени Радоя Домановича в Лесковаце, в рамках которой проводились одноименные мастер-классы. Сказочные мастер-классы начинались с презентации PowerPoint, которую можно найти на YouTube-канале Библиотеки. Детям представлены следующие страны: Италия, Турция, Египет, Греция, Япония и Россия. В работе объясняется метод обработки народных сказок в упомянутых странах. Прилагается также конспект письменной обработки итальянской народной сказки «Пьетро Дурак». В работе содержатся предложения по дополнению данной программы и дальнейшему ее применению в работе Библиотеки с детьми и молодежью.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | образование, неформальное образование, информальное образование, сказки мира, программа для детей, письменная подготовка для обработки народной сказки

